

Visų Sventųjų dienos prisiminimai

Ketvirti metai kaip iš Vengrijos Respublikos Ambasados gaunu malonų pakvietimą dalyvauti Vengrijos revoliucijos, vykusios prieš sovietinį okupantą, minėjimo renginiuose. Spalio 27 dieną tradiciškai minėjimas įvyko Kauno Senosiose kapinėse prie atminimo lentos.

Iš kairės: Kauno Rezistencijos ir tremties muziejaus vadovas Darius Juodis, nusipelnęs Lietuvos aktorius Tomas Vaisieta, Vengrijos Respublikos ambasadorius Peter Noszko-Horvath su žmona, 1956 metų įvykių Vilniuje dalyvis Zigmantas Tamakauskas

Spalio 29 dieną panašus renginys įvyko ir Vilniuje. I Vilnių išvykome kartu su Kauno Rezistencijos ir tremties muziejaus vadovu Dariumi Juodžiu, turinčiu jaunatviško idealizmo.

Vilniuje Vengrijos revoliucijos 53-ųjų metinių minėjimas turėjo vykti prie Aušros

Vartų. Čia Bazilijonų gatvės pušeje yra pritvirtinta lenta su lietuvių ir vengrų kalbomis užrašytu tekstu: „Atmintiną 1956 metų Visų Sventųjų dieną Vilniuje, nepabūgus sovietų okupacijos, viešai buvo palaipta Vengrijoje kilusi revoliucija. Garbė tiems, kurie parodė vienybę siekti Lietuvos ir

Vengrijos nepriklausomybės“. Ši paminklinė plokštė buvo atidengta 2006 metais Vengrijos ir Lietuvos Respublikų prezidentų Laszlo Solyom ir Valdo Adamkaus, minint Vilniaus vienybės mitingo ir Vengrijos revoliucijos 50-ąsias metines.

(keliamas į 4 psl.)

Jonavos chorui „Viltis“ – 20 metų

Mes, sugrižę į Lietuvą iš įvairių tremties vietų ir lagerių, klestint Jonavoje statybos ir neabejingiems mūsų daliai statybų vadovams, džiaugėmės gavę čia prieglobstį ir galimybę gyventi išsvajotoje tévynėje. Tik prasidėjus Atgimimui, kuriantis Sajūdžiui pradėjome burtis ir mes, buvę tremtiniai ir politiniai kaliniai. Prasidėjo repeticijos be meno vadovo – skambėjo partizanų bei tremtinii dainos, išnešiotos Sibiro Golgotos kely. Džiaugsmas ir dvasinis pakilimas buvo žodžiais nenuskomas. Pildėsi mūsų gyvenimo vilčys ir siekiai gyventi Nepriklausomoje Lietuvoje. Per tuos 20 turinįgų ir prasmingų veiklos metų teko koncertuoti įvai-

riuose rajono ir kaimo regionuose, dalyvauti visose dainų ir poezijos šventėse „Leiskit į tévynę“, kasmet dainuoti Laisvės kovų dalyvių ir tremtinių saskrydyje „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje. Dalyvavome Pasaulio lietuvių dainų šventėse 1994 m., 2004 m. ir 2007 m. Vilniuje, Jonavos KC organizuojamose chorų šventėse „Šviesa amžinoji dainos“. 2006 m. Kaune vykusiame chorų konkurse mišrių chorų kategorijoje „Viltis“ buvo apdovanota ketvirtojo lygio diplomu. Šio jubiliejaus proga išleidome kompaktinę plokštelię.

Švēsdami jubiliejų džiaugiamės turėdami choristų, dainuojančių iki šiol jau 20 metų. Tačiau jau daug išėjo Amžinybėn, tarp jų ir du choro vadovai – Antanas Guobužis ir Vladas Šukšta. Todėl minėjimą pradėjome 23 d. šv. Mišiomis, prašydami mirusiams Amžinojo atilsio, o gyviesiems sveikatos, stiprybės ir Dievo palaimos.

Spalio 24 dieną šventiškai

pasipuošę Jonavos KC buvusių politinių kalinių ir tremtinių choros „Viltis“ dalyviai rinkosi į Kultūros centrą pa-

minėti 20 metų jubiliejų. I šventę atvyko Kursėnų bu-

vusių politinių kalinių ir tremtinių choros „Tremties varpai“, Kėdainių choras „Diemedis“, Kauno choras „Ilegesys“, Ukmergės choras

„Tremtinys“ ir Igarkos tremtinių brolujos ansamblis

„Kauno senjorai“.

(keliamas į 4 psl.)

Jie žuvo, kad būtumėm laisvi

vybės 60-ųjų žūties metinių minėjimas. Renginį vedė Troškūnų kultūros centro direktoriė Jolanta Pupkienė. Sesuo Nijolė Sadūnaitė kalbėdama paminėjo, kad Lietuvos partizanai prilygsta kaniniams.

Atkurto Algimanto apygardos vadovo Jonas Kadžionis – buvęs partizanas, kalėjęs Sibiro lageriuose – su didžiule pagarba kalbėjo apie savo bendražygius. Jam teko kovoti vienose gretose su žuvusiu A. Starkumi-Monte. J. Kadžionis pakvietė jaunąjį kartą apsilankysti atstatytame bunkeryje ir mirtinoje tyloje pamästyti, kokiomis sąlygomis gyveno partizanai.

Kalbėjimo rajono meras Sigitas Obelevičius, Lietuvos laisvės kovos sajūdžio pirmi-

ninkas Jonas Čeponis, monsinjoras Alfonsas Svarinskas ir kiti. Dainavo folkloro ansamblis „Malmaža“.

Po minėjimo išvykome į partizanų žūties vietas. Andrioniškio seniūnijoje, Butiš-

kių vienkiemyje, 1949 metais spalio 28 dieną sovietų kariai apsupo Ryti Lietuvos partizanų srities štabo bunkerį. Šio štabo vadovas A. Slučka-Šarūnas kartu su žmona Joana ir partizanu Jovaiša-Lokiu

Andrioniškio seniūnijoje prie Šarūno žūties vietas

pateko į beviltišką padėtį, nes pabėgti iš štabo buvo neįmanoma. Sunaikinę štabo dokumentus, jie pasirinko mirtį. A. Slučka-Šarūnas po mirties apdovanotas Vyčio Kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu ir jam suteiktas pulkininko laipsnis.

Ir Andrioniškio pasuko me į Šimonų girios glūdumą. Šalia nedidelio Priegodo ežero buvo įkurtas Algimanto apygardos štabo bunkeris. 1949 metų liepą šio štabo vadu paskirtas A. Starkus-Montė, garsėjės kaip bebaimis karys. Dėl taiklaus šaudymo ir geros orientacijos mūšio metu, jis ne kartą buvo išsiveržęs iš sovietų karių apsuptyes. Tačiau 1949 m. lapkričio 1 d. sovietų kariams apsupus Algimanto apygardos štabą, A. Starkui-Montei neįpavyko prasiveržti.

(keliamas į 4 psl.)

„Solidarumo“ veikla domėjosi būsimieji sajūdininkai

Gdynės Lenino laivų statyklos darbininkai 1980 m. rugpjūčio 14 d. paskelbė streiką. Vargu ar kas tikėjo, kad šis įvykis duos pradžią epochinės reikšmės lūžiams ne tik Lenkijoje, ne tik Lietuvoje, bet ir visose sovietų okupuotose ar sovietų ištakon patenkintose valstybėse.

Tai buvo nelauktas iššūkis Komunistų partijos vienvaldžiškumui.

Streiko komitetas parenge 21 reikalavimą įmonių vadovams. Pirmieji keturi bylojo: pripažinti nepriklausomis nuo partijos ir darbdavių laisvas profesines sąjungas; garantuoti teisę streikuoti ir streikuojančių bei jiem padedančių asmenų saugumą; laikytis Lenkijos Liaudies Respublikos Konstitucijoje garantuotų laisvių: žodžio, spaudos ir publikacijų, tuo pačiu nerepresuoti nepriklausomų leidyklų, taip pat leisti naudotis masinės informacijos priemonėmis visoms religijoms; sugrąžinti anksčiau turėtas teises: žmonėms, atleistiems iš darbo po streiką, įvykusį 1970 ir 1976 m., studentams dėl įsitikinimų pašalintiems iš mokymo įstaigų, ir paleisti visus politinius kalinius.

Pora streiko vadovo asmenybės bruožų

Streiko vadovas Lechas Valensa buvo ižvalgus. Matydamas, kad su įsiaudrinusiais streikuotojais nebus galima dalyvauti aptarti reikalavimų projektą, pasinaudojo savo tūku ceremoniai: nužings-

„Solidarumas“ – „Perestrojka“ – Berlyno siena – Sajūdis

niavęs per vidurį salės iki patylos, patylėjo kelias sekundes ir paprašė pradėti posėdį valstybės himnu. Po to visi mėgėjai pašūkauti rimtais apatinėje reikalais grupėse. Streikininkus ypač vienijo bendra malda ir šv. Mišios. Tikintieji ir ateistai kartu dalyvaudavo pamaldose, kurios tartum ir patvirtindavo streikininkų reikalavimų teisumą.

L.Valensa nuoseklumu ir gebėjimu pamatuotai ginti dirbančiųjų teises pelnė vienuomenės pagarbą ir pripažinimą. Jis 1981 m. buvo išrinktas profsąjungos „Solidarumas“ vadovu. Jam 1983 m. buvo skirta Nobelio taikos premija. 1990 m. L. Valensa buvo išrinktas Lenkijos Respublikos prezidentu. „Solidarumo“ patirtis buvo naudinta Lietuvos Sajūdžiui.

K.Marksas nenumatė brandaus socializmo fazę

Chroniškas maisto produktų ir pramonės gaminių trūkumas buvo pats ryškiausias sovietų komandinės ekonomikos bruožas. Pseudomokslinė komunizmo teorija teigė, kad *socializmas yra žemėsniųjų* komunistinės visuomenės ekonominės formacijos fazė, o po jos sekėsi *aukštėsniųjų fazę – komunizmas*, tai gėrybių kiekvienam pagal poreikius bus apšciai. Deja, pusę amžiaus trukusi sovietinė gyvensena akivaizdžiai parodė, kad ekonomika nesitasiso, taigi ir *socializmo fazę* per-

ilgai vietoje mindžiukoja.

Centras susigriebė ir pradėjo taukštį apie *brandaus socializmo fazę*, po kurios lauktasis *komunizmo rojus* rasis čia pat. Ir vėl šnipštas. Išgirtoji planinė ekonomika visada dėsningai pralošinėjo Vakarų pasaulyje vyraujančiai rinkos ekonomikai. Nesiabiagiančių nesėkmų seką mėgino nutraukti pirmasis, beje, vienintelis ir paskutinis Sovietų Sąjungos prezidentas M.Gorbačiovas. Beje, 1990 m. M.Gorbačiovui, kaip ir L.Valensai, taip pat buvo skirta Nobelio taikos premija.

„Perestrojka“ imperijos neišgelbėjo, bet išlaisvino pilietinį mąstymą

Daugelis amžininkų gerai atsimena tą metą, kai vienvaldė „partija“ paskelbė viešumą ir „Perestrojką“. Tai turėjo išgelbėti sovietų imperiją nuo žlugimo.

Gensekas ir visa lemantis CēKa su paklusnia „partija“ nesiryžo atverti durų demokratijai, bijojo paleisti iš savo rankų valdžios vadžias ir neigė tautų apsisprendimo principą. Sovietų ekonomika braškėjo visais lygmenimis. Taigi komunizmo statytojai, gal ir patys to nenujausdami, „perestrojka“ fenomenu užbaigė visus „komunizmo stabybos“ reikalus – melu ir ter-

oru sukurtą sovietų imperiją subyréjo. Rusija iš „brandaus socializmo fazę“ per „perestrojka“ kulverstom nusirito atgalios į nežinia kokios rūšies kapitalizmą. Lietuva, nesiblaškydama, nuosekliai, ryžtingai siekdama svarbiausiojo tikslą, pirmojo atkūrė agresoriaus sutryptą valstybingumą.

Per vieną naktį pastatyti 166 kilometrai sienos

Pralaimėjusios karą Vokietijos teritorija buvo padalinta į keturias okupacines zonas: amerikiečių, anglų, prancūzų ir sovietų. Jos sostinė Berlynas pagal susitarimą taip pat buvo padalintas į keturias okupacinius sektorius. Tačiau visas miestas buvo sovietų zonoje. Rytų Vokietijos gyventojai, nepakėsdami sovietų persekiojimų ir neprieklių, pasiekdavo sovietų valdomą Berlyno sektorį, o iš jo stengdavosi patekti į Vakarų Berlyną. Išten laisvai galėjo persikelti į Vakarų Vokietiją ir kitas šalis. Nuo 1949 m. iki 1961 m. iš VDR į VFR perbėgo pustrečio milijono žmonių, tarp jų – geriausiai specialistai. Tokios padėties Maskva negalėjo pakerti ir satelitė VDR buvo priversta atitinkamai reaguoti: 1961 m. rugpjūčio 12–13 naktį Vokietijos sostinėje ir aplink Vakarų Berlyną buvo pastatyta 166 km ilgio ir 5 m aukščio siena. Siena atskyrė jau „sovietinio tipo socializmą“ kuriantį sektorį nuo

Vakarų valstybių administruojamo „pūvančio kapitalizmo“ trijų sektorius.

Berlyno siena simbolizavo vokiečių tautos dirbtinį padalinimą į dvi tariamai atskiras ir neva skirtinę vystymosi kelią pasirinkusias vokiečių tautos dalis. To meto spaudoje buvo pasirodė sovietinių propagandininkų teiginių ta tema ir tvirtinimų, kad susivenijimas 20 amžiuje apskritai neįmanomas. „Perestrojka“ išjudinti berlyniečiai 1989 m. lapkričio 9 d. ryžtinėmis pastangomis išgriovė ši komunizmo statinį Europos centre.

Tai liudijo šaltojo karo ir Vokietijos dirbtinio padalijimo pabaigą.

Istorinius įvykius reikėtu nuvesti ir iš Lietuvos pozicijų

Lietuvos televizija šiemet, kaip niekad iki šiol, lapkričio 7 d. transliavo vokiečių, lenkų turiningus, aktualius dokumentinius filmus: „Kaip griuva Berlyno siena“, „Lenkija. Henrikos solidarumas“ ir „Perestrojka“ fotografas“. Filmai įtikinamai parodė, kad sovietų sistemos sąlygomis ir ekonomika, ir gyventojų pilietinė savivoka, ir savivaldos reikalai bei kultūra nepajėgi konkuruoti su Vakaru analogais. Apie demokratijos raidą į kalbėti neverta – totalitariniai režimai demokratiją atmetą iš principo.

Berlyno sienos nugriovimo 20-metis buvo plačiai paminėtas Berlyne. Vokietėliai atnaujino ir paliko kaip paminklą 1,3 km išlikusios sienos.

Edmundas SIMANAITIS

Paskutiniu metu jau taip įkyriaiai du gelbėtojai lenda Lietuvą iš krizės gelbėti, kad net negera darosi. Ypač atsimenant, kad abiejų vadovavimasis Vyriausybėms buvo daugiau nei klaikus. Deja, patys, matyt, to nesupranta, o gal tikisi, kad ir aplinkiniai bus pamiršę.

Dabartinė ekonominė padėtis leido Gediminui Vagnoriui prisiminti, kad jis – ekonomistas ir gali kompetentinių patartis, kaip spręsti sunkečio problemas. Gaila tik kad savo patirtimi jis nesinaudojo, kai buvo Lietuvos premjeru, o priešingai – prasidėjus Rusijos krizei metė viską ir nėrė į krūmų. Tačiau dabar jis nebekalba apie savo „žiaurių akcijų“ patirtį, o populistiškai čiulba apie mokesčių mažinimą ir darbo vietų kūrimą.

Antrasis gelbėtojas – pats Algirdas Brazauskas, premjeras, įsukęs infliacijos karuselę, paskatinęs nežabotą

Ačiū, senųjų–naujųjų gelbėtojų nebereikia

skolinimasi ir galiausiai padarės viską, kad Lietuva, priešingai nei Slovénija, euro neįsivesta. Teatrališkai mojavęs rankomis, kad Europos Komisija apgavo, neįvertino ir nesuprato, jis nesibodėjo „paramirštį“ pasakyti, kad pagrindinis Komisijos motyvas buvo (jau tada, kai socdemai kliedėjo apie puikią padėtį!) tai, kad aiškiausiai buvo matyti besipučiantis ekonominės burbulas. Nematejo vieninteliai socdemai, bet kažkodėl aklumas jiems dabar netrukdo vėl brautis tarp valdančiųjų.

Kur buvo G.Vagnoriaus idėjos apie mažą nedarbą, su balansuotą biudžetą ir paramą verslui (visam, o ne bičiuliui), kai jis vadovavo Vyriausybei? Gal A.Brazauskas pasakyti, kodėl nebuvu sufor-

muotas perteklinis biudžetas, kodėl buvo iššvaistytas „Sodros“ rezervas, kodėl palaimino „Leo LT“ aferą?

Kodėl tokie du veikėjai, kurie turėtų sėdėti tyliai raimai ir būti susitaikę su „politinio lavono“ statusu, vėl drįsta lipti į tribūnas ir pamekliauti, ką reikia daryti. Tam yra dvi priežastys – begalinis narciziškumas ir tikėjimas, kad aplink – vieni kvailiai.

Tik be galio savimi besižintinieji gali nematyti tų kliaudių, kurias padarė, ir ignoruoti arba net neigti jas, tačiau tik tai, kad Lietuvoje daugybė rinkėjų nelabai skiria inflacią nuo devalvacijos, leidžia tokiems buvusiems premjerams vaizduotis gelbėtojais. Galiausiai akivaizdu, kad net elementaraus padorumo ne-

sama. A.Brazauskas piktinasi konservatoriais (praėjus metams po Seimo rinkimų), kad nieko nepadaryta sprendžiant Ignalinos atominės elektrinės uždarymą, bet pats nesivargina papasakoti, ką socdemai tuo klausimu padarė per 7 valdymo metus. O socdemų pažadas nai-kinti monopolijas yra ne kas kita, kaip atviras šaipymasis iš rinkėjų.

Šiuos du buvusius premjerus sieja ne tik tai, kad abu kryptingai vedė valstybę į križę, o po to slėpėsi krūmuose, laukdami pabaigos. Yradarvienā bendra jungtis – „Maxima“. Juk būtent G.Vagnoriaus laikais „Vilniaus prekyba“ iškélé galvą – cukraus fabrikų afera buvo pirmoji, leidusi šiai įmonei pakilti į verslo aukštumas, o palankių sprendimų

būta ir daugiau.

A.Brazauskas tuo tarpu sekmingai privatizavo „Vakarų skirstomuosius tinklus“ ir palaimino „Leo LT“ kūrimą. Tad nieko keista, kad buvęs konservatorius ir vadinas socialdemokratas kalba unisonu – esą abu jie sugebės padidinti iplaukas, pensijas, pašalpas ir visi gerai gyvensime. Deja, abudus savolaičių nepadarė nieko, kad išvengtumėme krizės.

Bet buvę premjerai apie tai kalbėti nenori, jie vėl nori vadovauti. Dabar, kai pramone („Alita“) ir mažmeninė prekyba („Maxima“) smunka, kai viešbučiai („Draugystė“) sunkiai galė su galu suduria, kai statybos („Panėvėžio statybos trestas“) stovi. Ir veržiasi gelbėti savus prietelius.

Ačiū, nereikia, išsėkitės toliau. Juk nebekišdami nagų galite pirmą kartą padaryti kažką Lietuvai naudingą.

Edvardas BALYS
(www.delfi.lt)

Kaip gyvensime kitais metais?

Seimo komitetuose vyksta Vyriausybės pateikto kitų metų valstybės ir sayivaldybių biudžeto projekto svarstymas. Žurnalistė Rasa ŠOŠIĆ Panevėžio radijuje "Pulsas" kalbino Seimo Finansų ir biudžeto komiteto pirmininko pavaduotoja Vitė MATUZĄ, klausama, kaip gyvensime kitais metais. „Tremtinio“ skaitytojams siūlome sutrumpintą pokalbi.

– Kokį kitų metų biudžeto projektą Vyriausybė pateikė Seimui?

– Planuojama, kad valstybės biudžeto pajamos be ES paramos sudarys 13,150 mlrd. litų, arba bus 1,2 mlrd. litų mažesnis už 2009 m. biudžetą. O 2010 m. išlaidos be ES lėšų sudarys 18 mlrd. litų, ir tai yra beveik 1 mlrd. (800 mln.) litų mažiau negu šiemet.

ES paramos lėšos, investuojamos į visas ūkio sritis, padės išlaikyti šalies konkurencingumą – pranašumą šiuo sudėtingu ekonomikos nuosmukio laikotarpiu ir sudarys beveik 8 mlrd. litų, arba 1,5 mlrd. litų daugiau negu šiemet. Todėl bendros 2010 m. biudžeto pajamos kartu su ES lėšomis sudarys 21 mlrd. litų, o valstybės asignavimai sudarys 26 mlrd. litų. Liaudiškai šnekant, turėsim 21 mlrd. litų pajamų ir 26 mlrd. litų išlaidų. Tai reiškia, kad reikės rasti galimybių pasiskolinti apie 5 mlrd. litų. Todėl planuojamas, kaip ir šiemet, apie 8–9 proc. biudžeto deficitas.

Mažėjančios biudžeto pajamos ir siekis išlaikyti viešųjų finansų stabilumą, žinoma, smarkiai riboja biudžeto išlaidas visoms sritims. Staigus ekonomikos lėtėjimas žymiai mažina valstybės biudžeto pajamas, kartu ir valstybės biudžeto išlaidas, siekiant išlaikyti optimalų viešųjų paslaugų tiekimą visuomenei ir užtikrinti valstybės funkcijų išvendinimą. Matome vienintelį finansinių instrumentą, kaip priemonę padėti šalies ekonomikai, verslui – tai ES lėšų kuo aktyvesnį liejimą į Lietuvos ekonomiką. Noru tikėti, kad bent 3 mlrd. litų bus ilieta šiais metais, kitais metais planuojama ilietai 8 mlrd. litų. Krizės laikotarpiu tai yra vienintelis šaltinis, galintis siek tiek pagyvinti šalies verslo gyvenimą.

– Vyriausybėje buvo kilę ginčų dėl darbo užmokesčio fondo mažinimo. Dabar, kai diskusijos dėl biudžeto jau Seime, ko gero, Seimo nariai pradės reikalauti didinti išlaidas savo apygardoms. Tai populiaru, iš kadencijos į kadenciją tai kartojasi. Kaip vertinate tokį Seimo narių lobizmą?

– Galimybės kitiems metams ribotos. Galime kalbėti apie išlaidų mažinimą. Arba pajamų didinimą ne mokestių didinimo sąskaita. Kalbėti apie kažkokį papildomą

šaltinį nerealu, nes, kaip jau minėjau, reikės skolintis 6 mlrd. litų, liaudiškai šnekant – pravalgyti. Tai apie kokį lobizmą apygardose galima kalbėti? Galimas tik perskirstymas.

Seimo Finansų ir biudžeto komitetas planuoja šiek tiek kitokį skerspjūvį – peržiūrėti daugumą valstybės finansuojamų programų. Jų yra per 700. Peržiūrėsime taip: imsime 2006 metų ir planuojamą 2010 metais, žiūrėsime, kokie pasiekti rezultatai išvendinant vieną ar kitą programą. Prezidentės ir finansų ekspertų kalbos tikrūtai pagrindo. Priminsiu, manoma, jog šiandien daryra galimybių suraupyti iki 2 mlrd. litų nedidinant jokių mokesčių, neskriaudžiant dirbančių, tačiau nevykdant tam tikrų programų.

Premjeras ir ekspertai sako, kad ekonomika nukrito į 2006 m. Tai pasižiūrėkime, kaip tos programos atrodė 2006 m. ir eikim jų link. Svarbiausia pasirinkti šalies prioritetus.

– Tačiau premjeras A. Kubilius mini, kad kai kurios išlaidos lieka tokios, kokios buvo 2008 m. Pacituosu premjerą: „Mes rinkomės labai sąmoningą strategiją – pirmame etape nelietėme socialiai jautrių išmokų“. Dabar panašu, kad tos socialiai jautrios išmos bus liečiamos, pvz., pensijos, pašalpos...

– Tai pats sudėtingiausias klausimas. Pateiktas projektas netenkina daugelio Seimo narių. Vyksta įvairios diskusijos. Socialinio ir kituose komitetuose prasideda svarstymai. Mūsų komitetas susitinka su ministrais, analizuodamas jų ministerijose prižiūrimas programas. Matysime, kokios nuotaikos. Prezidentė nepritaria 2 proc. „Sodros“ išmokų didinimui. Ir jau aišku, kad „Sodros“ išmokos nebus didinamos. Tačiau, norint išsaugoti kiek galima mažesnį deficitą, reikia ieškoti galimybių ir būdų, kaip jų sumažinti. Seime dėl to dabar vyksta diskusijos ir tikiu, kad rasime išmintingą išeitį.

Ivertinus tai, kokia yra nestabili valdančioji dauguma, matyt, reikia kalbėti apie pritarimą Prezidentės nuomonei. Teks ieškoti naujų galimybių. Tuo labiau kad tokie ekonomikos grandai, kaip Kuodis, sako, jog tie 2 proc. išmokų nepavirs 400 mln. litų. Geriausiu atveju jie galėtų

virsti 250 mln. litų, o tokią sumą, manau, galima surasti uždarant įvairias programas arba jas mažinant. Tai labai skausminga tema, bet klausimai, susiję su pensijų mažinimu, iš Vyriausybės atėjo ne todėl, kad norima pensininkus nuskriausti, o todėl, kad tokios šiandien šalies galimybės. „Sodros“ biudžeto deficitas yra didžiulis. Manau, kad koalicijos darbo grupė analizuos, kokiui keliu eiti, ir ras išeitį su mažiausiais nuostoliais Lietuvos žmonėms. Ir jau akivaizdu, kad tai daroma. Viena iš gerų žinių – įmokos „Sodrai“ nedidės.

– Kai kurie opozicijos atstovai yra pateikę alternatyvius planus krizei įveikti, pvz., nieko nemažinti ir skolintis iš Tarptautinio valiutos fondo (TVF).

– Smagu, kad atsirado žmonių, kurie teikia programas, kad ir nelabai vykusias. Turiu omenyje Krikščionių konservatorių socialinės sąjungos, kuriai vadovauja Gediminas Vagnorius, ir „Vieņa Lietuva“ frakcijos Seime pasiūlymą, kuris taip ir skamba – nieko nemažinti ir skolintis. Tai daug abejonių rimtiems ekonomistams keliantis pasiūlymas, nes TVF reikalavimai labai aiškūs. Norédami gauti turime būti pasirengę išgyvendinti TVF reikalavimus. Toks populizmas man nepriimtinas.

Tarptautiniai ekspertai yra pasakę, kad Lietuvoje yra dviguai daugiau gydytojų, mokytojų, negu Lietuva gali išlaikyti. TVF reikalavimas būtų labai aiškus: struktūrinės reformos, atleidžiant kas antrą gydytoją, kas antrą mokytoją. Ar mes einame į tokią Lietuvą? Ar nereikėtų tokį pasiūlymą teikėjams susimąstyti apie savo asmeninę atsakomybę? Taip, labai populiaru – nieko nemažinsim, viską didinsim ir darpasiskolinim iš TVF. TVF néra kažkoks geras dėdulė su maišeliu pinigų ant kupros. Jis pareikalaus tokį dalykų, kad čiaudėsim daug metų.

– Buvęs premjeras Gediminas Kirkilas sako, kad krizė sukélé ir tebekelia bankai. Ar sutinkate su tuo?

– Manau, kad krizė sukélé žmonių gobšumas. Ir bankai prie to prisidėjo, ir mūsų visų noras praturteti šiandien, nekilnojamomo turto burbulas, prie kurio pūtimos prisidėjo buvusioji G. Kirkilo vyriausybė, – juk tos garantijos už paskolas, kurios buvo išduodamos šeimoms, tuomet neturėjusioms galimybės grąžinti, tas šeimai dar labiau iklampino ir pagilio krisę. Reikia kalbėti apie bankus, bet reikia kalbėti apie visų mūsų ir tuometinės vyriausybės atsakomybę.

Kam rūpi lietuvių tremties paveldas

Turime išsaugoti paveldą

Bendriją „Lemtis“ savo kilnų darbą pradėjo 1989-aisiais. Nuo to laiko bendrijos nariai buvusioje SSRS teritorijoje surengė 27 ekspedicijas, rado ir inventorizavo 350 lietuvių tremtinių ir politinių kalinių kapų ir jų pėdsakų. Manoma, kad jau išnyko apie 87 proc. kapaviečių. Likusių 13 proc. kapaviečių būklė patenkinama, retai kur gera, bet dažniausiai – beišykstančios. Jose pastatyti kryžiai yra Lietuvos kryždirbystės meno, globojamo UNESCO, dalis.

Prieš penkerius metus Antanas Sadeckas išleido knygą „Tėvynė, ilgesy mirau“. Joje užfiksuotos 1989–2000 metais 150 lietuvių tremties vietovių aplankytos kapinės ir kryžiai, liudininkų parodymai, kiti dokumentai. Tai jau trečioji knyga apie minėtos bendrijos nuveiktuos prasmingus darbus. „Lemties“ nario, daugumos ekspedicijų į Sibirą vadovo, keliautojo, fotografo Gintauto Aleknos sukurti aštuoni dokumentiniai filmai, suorganizuota 240 renginių su fotoparodomis, sukaupta apie 12 tūkst. fotonoutraukų, 120 valandų filmuotos medžiagos, apie bendrijos veiklą surinkta interneto svetainė www.lemtissibiras.lt.

„Lemtis“ yra parengusi Lietuvių tremtinių ir politinių kalinių kapų ir kapaviečių bei paminklų priežiūros programą, kurios tikslas – užtikrinti Lietuvos tremtinių ir politinių kalinių kapų ir kapaviečių bei jas žyminčių paminklų išsaugojimą, priežiūrą ir šia veikla susijusios informacijos sklidą visuomenėje bei ugdyti Lietuvos visuomenės pilietiškumą.

LR kultūros ministerija taip pat yra parengusi panašią programą, tačiau joje, anot A. Sadecko, nenumatytą skubią priemonių, gelbstinčių tremties paveldą nuo visiško išnykimo. Programa nekonkretni, joje nėra parengtos ir patvirtintos tremties paveldo objektų priežiūros metodikos ir prioritetai. „Taip praranda mas pasitiekėjimas valstybinėmis institucijomis,“ – teigia A. Sadeckas.

Reikia dirbti konkrečius darbus

Iki 1999 metų „Lemties“ veikla Kultūros ministerijos nebuvo remiama, 2000–2008 metais – iš dalies finansuojama. (keliamas į 7 psl.)

Jonavos chorui „Viltis“ – 20 metų

(atkelta iš 1 psl.)

Tvyrojo pakili nuotai-ka, nes visus mus jungė pa-siaukojimas, entuziazmas ir tikėjimas, kad mūsų dainos, prīmenančios lietuviai tautos didvyrišką ir skaudžią praeitį, kančių ir kovos erškėtiuotą kelią dar labai reikalingos.

Jubiliejinės programos vedėja, Jonavos KC režisierė Kristina Jaskūnienė pakvietė tylos minute pagerbti išėjusiuosius. Chorą „Viltis“ jubiliejaus proga daina „Tokia esu“ pirmojo pasveikino Solveiga Kuliešienė. Koncertą tėsė jubiliejaus „kaltininkai“ – „Vilties“ choristai, jau dešimt metų vadovaujami Violetos Michelkevičienės ir koncertmeisterės Adrijano Juškevičienės, dainos žodžiais: „Baltijos pakrantėj pušys taip negauskit, nenustelbkit balso tremtinio dainos...“ Po to skambėjo „Tremtinio rauda“, „Lietuva“, „Kur, partizanai, Jūs?“, „Dėkoju, Dieve, Tau“.

Padovanodami po dvi dainas, chorą „Viltis“ sveikino patys jauniausi KC pop chorodainininkai „Šuldu buldu“, vadovaujami Eligijaus Laimikio, ir KC vokalinis ansamblis „Presto“, vadovaujamas Solveigos Kuliešienės.

Vedėja į sceną pakvietė vi-si į svečius atvykusiu chorų virus. Galingai nuskambėjus dainos „Ant dalgių vyrai pa-sirėmę“ posmams, į sceną bu-vo pakvestos ir moterys. Ispūdingai skambėjo jungtinio choro atliekamos dainos. Koncertą užbaigėme daina „Dievo dovana“, dėkodami Dievui už amžinai gyvą, lais-

vą Lietuvą. Žodžius sukū-rė Bernardas Brazdžionis, muziką – Antanas Paulavičius, solo partiją atliko Po-vilas Vaitoška, dirigavo KC direktorius Gintautas Masteika.

Nors ne visos dainos buvo išdainuotos, ne visi žodžiai iš-sakyti, tačiau į sceną buvo pakvieti norintieji pasveikinti buvusių politinių kalinių ir tremtinėj chorą „Viltis“. Jonavos KC direktorius G. Masteika už aktyvią vi-suomeninę veiklą choro „Viltis“ vadovei Violetai Michelkevičienei įteikė padėkas, gelių ir dovanų; koncertmeisterei Adrijanai Juškevičienei ir choristams veter-anams LPKTS padėkas ir rožių žiedų įteikė LPKTS pir-mininko pavaduotojas Gediminas Uogintas. Taip pat cho-rą „Viltis“ ir jo vadovę sveiki-no chorai: „Ilgesys“, „Tremtinys“, „Tremties varpai“, „Diemedis“, „Kauno senjoru“ ansamblis, „Rasakila“, „Žemyna“ bei svečiai – TS Jonavos skyrius, Jonavos sa-vivaldybės teatras, Jonavos parapijos jaunimo centras „Vartai“ ir kiti.

Choro „Viltis“ vadovė Violeta Michelkevičienė padėkojo visiems, dalyvavimui pagerbusiems choro „Viltis“ narius, padėjusiems organi-zuoti šią šventę, taip pat pa-sveikinusiems garbingo jubiliejaus proga bei linkėjusiems ilgai gyvuoti ir dainuoti.

Už galimybę pakvieti sve-cius prie bendro stalo ir pa-bendrauti esame dėkingi rė-mėjams.

Veronika GABUŽIENĖ,
Marija VAITKŪNIENĖ

Jie žuvo, kad būtumėm laisvi

(atkelta iš 1 psl.)

Po atkaklių kautynių šta-bo vadas, pasitarės su ben-dražygiais, nutarė nepasi-duoti. Kartu su vadu gar-bingai žuvo keturi partiza-nai ir trys ryšininkės. Žu-vusiuosius artimieji slap-čia palaidojo Adomynės kapinėse. Algimanto apy-gardos vadui A. Starkui-Montei po mirties buvo suteiktas kario savanorio statusas ir pulkininko laipsnis. 1949 metų lapkri-čio pirmosiomis dienomis Šimonui giroje sovietų ka-riai susprogdino aštuonis partizanų bunkerius. Žuvo

33 partizanai, 10 partiza-nų pateko į nelaisvę.

Bunkerio dauboje moksleiviai uždegė žvake-lių. Partizanų žūties vietoje priesaiką ištikimai tar-nauti Lietuvai priėmė Anykščių Dariaus ir Giré-no 1-osios šaulių kuopos trys jaunieji šauliai.

Renginio metu moksleivai susipažino su partiza-nine veikla, ryžtu kovoti ir žūti nelygioje kovoje. Tai buvo patriotiškumo ir mei-lės Tėvynei pamoka, kurią moksleivų išgirsta iš par-tizanų.

Liudvika DANIELIENĖ

Visų Šventųjų dienos prisiminimai

(atkelta iš 1 psl.)

Dabar skubėdami mie-stiečiai į ši memorialą gal ir ne visi atkreipia dėmesį, gal daugelis ir nežino, kodėl šitoje vietoje atsirado minėtas pa-minklinis užrašas. Pabandy-kime šiek tiek prisiminti. Jau 1956 metų spalio pabaigoje, prasidėjus Vengrijoje sukili-mui prieš sovietinį okupantą, Visų Šventųjų dienos išvakar-ėse organizavome Vilniaus universiteto Filologijos fa-kulteto auditorijoje vakaro-nę. Susirinko daugybė stu-dentų, liejosi šokių muzika ir lietuviška daina su poezijs ir pasisa-kymu intarpais.

Tuo laiku buvo iš-leistas Maironio Raštų dvitomis. Antrame tome at-spausdinta poema „Jaunoji Lietuva“. Nieko geresnio negalėjo būti sim-boliškai pasveikinti Vengrijos suki-limą. Mūsų litua-nistų kurso aktyvas tam iš anksto

lietuvių karių kapų. J. Basa-navičiaus kapas švytėjo Vil-ties žvakučių ir susirinkusių širdžių kaitros liepsna. Tos liepsnos šviesa buvo apgaub-ti ir mano iš akmenelių viduryje kapo sudėti Gedimino stulpai, margaspalviai gelių žiedai, tautiniai kaspinėliai. Lyg niekas nekreipė dėmesio į tarp susirinkusių šlitinė-jančius, paniurusius, ilgais juodais paltais apsirengusius virus. Sugiedoje „Marija, Marija“ pasukome vartų link. Čia pat mus pasitiko sovietų milicininkai ir kareiviai,

buvau tuometinio Filologijos fakulteto partokrato Jono Bielinio apšauktas kontrrevo-lucionieriumi, sienu laikrašty-je pasirodė straipsnis „Tegul tokiemis dega po kojomis žemė...“ Tačiau ta pati žemė, jos idėjinį šaknų syvai, gyvas krikščioniškas tikėjimas ir pasitikėjimas Dievui mus stip-rino ir laikė. Vilniaus univer-siteto ir kitų aukštųjų mokyk-lų vadovybė tada vykstant va-dinamam „chruščiovisko at-šilimo“ procesui išdriso ne-paisyti Sniečkaus reikalavi-mo. Ypač nuo čekistinių

žnyplių mus gynė Universiteto pro-rektorius, žino-mas filosofas, gar-sėjęs demokratii-nėmis pažiūromis ir tautinėmis aspi-racijomis, Eugenijus Meškauskas.

Taigi Aušros Vartų memori-alinės lento vieta bei žodžiai realiai atitinka jų turinį ir primeną vykusią

antisovietinę demonstraciją su Lietuvos ir Vengrijos lais-vės šūkiais. Šiame minėjime, kaip ir Kaune, žodži taré Jo Ekselencija Vengrijos ambasadorius Peter Noszko-Horvath, taisyklingsi į lietuvių kalbą verčiamą ambasa-dos darbuotojos Justinos. Aktorius Tomas Vaisieta pa-skaitė kūrinį apie Laisvę. Mi-nėjime dalyvavo keletas 1956 metų ižykių dalyvių, taip pat visada savo veiklumu pasižy-mintis Lietuvos ir Vengrijos draugijos pirmininkas dr. Vy-tautas Grinius, Lietuvos po-litinių kalinių ir tremtinėj sa-jungos nariai su organizacijos vėliau ir kiti. Gaila, kad šiame renginyje, priešingai nei Kau-ne, nedalyvavo nei miesto me-ras, nei jaunimo atstovai.

Baigiantis minėjimui, toliau pabendrauti buvome pa-kvieti į Vengrijos Respublikos ambasados namus, jau-kiai įsikūrusius Olandų gatvė-je. Čia mus sutiko ambasados šeimininkas J. E. Peter Noszko-Horvath su Ponia, misijos vadovo pavaduotojas Ferenc Blaumann, miela vertėja Justina ir kiti ambasados dar-buotojai. Išklausė Vengrijos Respublikos ambasadorius Peter Noszko-Horvath sve-kiimo žodžio, gyvai dalijo-mės prisiminimais, padékojo-me už Vengrijos revoliucijos saugomą atminimą.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Prie atminimo lentos Vengrijos ir Lietuvos ižykiams atminti eiles skaito aktorius Tomas Vaisieta

2009 m. lapkričio 13 d.

Tremtinys

Nr. 42 (872)

5

Naujos knygos

Didžioji Lietuva ir jos pilys

„Lietuvos pilys. Didžiosios Lietuvos. Ar ne pagal jų dydį ir indėli į mūsų savimone turėtume matuoti nuobodžią dabartį ir dažnai niekingą esatį? Ar neipareigoja mūsų štie mūrai, štie žilomis kerpėmis apaugę akmeniniais senolai žvilgsniu aukštyn ir gilyn, kaip įpareigojo mūsų knygnešius, 1918-ųjų vaikinus pilkomis milinėmis, pokario miškų reindžerius, 1972-ųjų ilgaplaukius, Sajūdžio žaliaraiščius? Anulai kai kuriai leiciai buvo kieta padermė – balne praleisdavo 300 dienų per metus, maudydavo žirgus Juodosios jūros limanuose, o sielos atvangai, laužams liepsnojant, šiurkščiais balsais giedodavo keistas ka-

rines, bet liūdnas dainas – su tarpines... Dabar griuvėsių akmenis gožia švelni pavasario žaluma, atokaitoje žydi pienės, o šabakštynuose lakstuoja skardena laktingalos – jų taip megė klausytis senasis Jogaila. Nepraleiskime šių pavasarių, o su jais ir istorinės galimybės įkvėpti tų laikų dvelksmo ir dvasios, kol dar tebestūks nebylūs anujų senovės laikų sargybiniai – Didžiosios Lietuvos pilys...“ – tai ištrauka iš nesenai knygynuose pasirodžiushio fotoalbumo „Didžioji Lietuva“ pirmosios dalies.

Sis triju tomų leidinys – apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldą – pilis, rūmus, bažnyčias – esantį už

dabartinės Lietuvos ribų. Pui-ki nuotraukų (autorė – Birutė Valionytė) kokybė ir gausa daro ši leidinį išskirtinai vertingą mūsų Tėvynės praeities pažinimui. Jis galima naudoti kaip kelionės vadovą, pa- tiems susidarant maršrutą. Jis sukurtas signatarų kelionės aplink LDK surinktos medžiagos pagrindu. Leidinį galima įsigyti knygynuose, taip pat muziejų kioskuose. Pigiausiai (115 litų) leidinys kainuoja „Valstybės žinių“ redakcijos knygynelyje Vilniuje, Gynėjų 8, šalia Mažvydo bibliotekos.

Algirdas PATACKAS,
Lietuvos Nepraklausomybės
Akto signataras

Ruošiamasi šventei „Leiskit į Tėvynę“

Lapkričio 7 dieną Telšiuose įvyko Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių chorų vadovų pasitarimas, kuriame aptartas pasiruošimas 2010 metų birželio 12 dieną Telšiuose įvyksiančiai buvusių politinių kalinių ir tremtinių mišrių chorų dainų ir poezijos šventei „Leiskit į Tėvynę“. Telšiuose įvyks jubiliejinė – dešimtoji – tokio pobūdžio šventė.

Chorų vadovų bei šventės organizacinio komiteto narių susitikimas surengtas Telšių rajono savivaldybės kultūros centro iniciatyva. I kvietimą atvykti atsiliepė net penkiolikos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių chorų vadovai. Svečius iš Vilniaus, Mažeikių, Kuršėnų, Plungės, Klaipėdos, Gargždų, Utenos, Kėdainių, Biržų, Pasvalio, Tauragės, Kauno, Kretingos pasveikino Telšių rajono savivaldybės administracijos Kultūros skyriaus vedėja Danutė Mikienė. Vedėja padėkojo visiems, nepagailėjusiems savo laisvo laiko ir atvykusiemis į Žemaitijos sostinę iškristalizuoti šventės eiga bei repertuarą. „Belieka viltis, kad šventę lydës geras oras, nes tai didžiai dalimi lemia nuveikto darbo rezultata“, – sakė D.Mikienė. Pasitarime dalyvavo ir šventės organizacinio komiteto nariai – Telšių rajono savivaldybės kultūros centro darbuotojai: direktorės pavaduotojas Linas Ulkštinas, renginių režisierė Alina Mišekytė, meno vadovas Robertas Tekorius, „Žemaičių“ choro vadovas Gintaras Vaitkaitis.

Diskusijų metu pakoreguotas repertuaras, suderinti dainų tekstai, numatyti dirigentai, išdalintos dainų natos. Džiugu, kad pasitarimo dalyviai pritarė, jog šventę vakuotų Telšių KC meno vadovo R. Tekoriaus sukurtą daina „Telšiams“.

Milda ULKŠTINAITĖ

Pasitarime patvirtintas politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventės „Leiskit į Tėvynę“ repertuaras:

„Tautiška giesmė“ (m. ir ž. V.Kudirkos),
„Leiskit į Tėvynę“ (l.l.daina, harmonizuota L.Abariaus),
„Tai gimtoji Lietuva“ (m. A.Paulavičiaus, ž. B.Brazdžionio),
„Odė Lietuvai“ (m. G.Savinienės, ž. R.Gečio),
„Giedu dainelę“ (l.l.daina, harmonizuota A.Kulikauskė),
„Tėvynė dainų ir artojų“ (m. G.Tautaus, ž. J.Marcinkevičiaus),
„Ant dalgų vyrai pasirėmę“ (m. V.Telksnio, ž. M.Vaitkevičiaus),
„Pilėnų lopšinė“ (m. J.Lyguto, ž. P.Širvio),
„Kur giria žaliuoja“ (m. J.Gudavičiaus, ž. K.Sakalauskė-Vanagėlio),
„Aukštam smilčių kalnely“ (m. V.Saikausko, ž. A.Puišytės),
„Tylūs tylūs vakarele“ (l.l.daina, harmonizuota G.Purlio),
„Partizanų motinai“ (m. R.Vaičekonio, ž. V.Cinausko),
„Stoviu aš parimus“ (l.l.daina, harmonizuota A.Bulkauskė),
Maršas „Atgimimas“ (m. A.Driuko),
„Lietuva brangi“ (m. A.Naujalio, ž. Maironio),
„Daina Telšiams“ (m. R.Tekoriaus, ž. Z.Budrienės).

Pasitarime dalyvavę Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių chorų vadovai

Pastatykime paminklą Motinai

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga jau ne vienerius metus siekia jam žinti Laisvės Kovotojų Motinų atminimą. Prieš kelerius metus kilo idėja pastatyti simbolinį Kovotojų, žuvusių už Lietuvos Laisvę, Motinos paminklą, numatyta jam vieta Kauno buvusiose senosiose kapinėse. Sumėnimas pradėtas įgyveridinti.

Prie šio paminklo pastatymo galite prisidėti ir Jūs, Jūsų šeimų nariai, giminės, kaimynai, pervesdamai į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos DNB NORD banko sąskaitą Nr. LT864010042501566754 norimą paaukotui sumą.

Dékojame paaugusiesiems:

Stučkams – 100 litų,
Zigmui Tamakauskui – 200 litų,
Valerijai Dovydienei – 100 litų,
Onutei ir Vladui Petkevičiams – 200 litų,
Algui Kazlai – 100 litų,
Jadvygai Deniuštei – 100 litų,
Jonui Astašauskui – 100 litų,
Jonui Gabrilavičiui – 200 litų,
Jonui Šidlauskui – 200 litų,
Irenai Dabkevičienei – 200 litų,
Onai Rimšienei – 100 litų,
Adelei Varanauskaitei-Kryžauskienei – 100 litų,
Antanui Maziliauskui – 100 litų,
Albinai Galvanauskienei – 100 litų.

LPKTS pirmininkas Antanas Lukša

Iprasminta praeitis ir dabartis

Spalio 25 d. šalia Švėkšnos, ant Parakauunycios kalno (Šilutės raj.), iš kurio atsiveria gražus Švėkšnos miestelio vaizdas, Lietuvos vardo tūkstantmečio proga atidengtas didingas kalvio Dariaus Viliaus sukurtais paminklas tautos auko ms atminti. Monumentą pašventino prelatas, garbės kanuninkas Petras Vincentas Stukas.

Aukščiau nei septynis metrus nuo žemės stiebiasi lyg skrydį primenantis paminklas. Cia iškaltos lietuviybės įtvirtinimo datos verčia pamąstyti apie Lietuvos nėštą kelią. Granitinėje plokštėje išrašyti žodžiai: „Tai buvusių gyviems byla. Ir kas, kad mus vis mindė, ir kas, kad šaltis stingdė, dabar

kartu mes Lietuva“.

Ši vieta mena ir skaudžiausios Lietuvos istorijos įvykius – tremtį. Cia 1948 m. gegužės 22 d. naktį buvo atgabenti visi apylinkės tremiamieji ir suvaryti į stovėjusią nemažą daržinę. Švintant sunkvežimiais vežė į Šilutės geležinkelio stotį. Apie šiuos įsgyvenimus pašakojo liudininkė Regina Ramutė Alminauskaitė-Konciéné, trėmimo metu buvusi aštuonerių metų.

Paminklo atidengimo ceremonijoje dalyvavo svečiai iš Seimo, Šilutės rajono savivaldybės vadovybė, Švėkšnos seniūnijos darbuotojai, daug žmonių iš Švėkšnos ir aplinkinių vietovių.

Kunigunda DOVYDAITIENĖ

Prie paminklo – LPKTS Šilutės filialo nariai
Antano Balvočiaus nuotr.

Tėvynės ilgesio spalvos

Tęsinys.

Pradžia Nr. 40 (870)

Pagrindinė knygelė tema – brandintas planas ir kruopštus ruošimasis pabėgti iš lagerio. Autoriui pavyko šiek tiek įkvėpti laisvės oro, tačiau atsidūrė taigoje, sutikę įtarių vietas gyventojų ilgai nesimėgavo laisve.

“Artėjo 1947 metų pavasarį. Kaip rudenį staiga užsnigo, taip dabar per keletą savaičių sniegą nuleido. Sužaliavo taiga. Bado jau nejaučiau, nuo skorbuto išgelbėjo mamos siuntiniai. Vėl galvoje viena mintis – bėgti. Aplink ošiai taiga, bet mus budriai saugo, su šunimis. Puikiai žinojau, kas manęs laukia. Jei bėglį pagaudavo, nušaudavo, o lavoną numesdavo prie lagerio vartų, kad kitus pagasdintų. (...) Pradėjau dairytis draugo. Supratau, kad geriausia bėgti dviese. Pradėjau kalbinti Musteikį. Viduramžis, kresnas vyros. Pasakojo, kad karas metais taranavo vokiečių armijoje, buvo Ukrainoje, netoli Stalingrado. Iš ten pabėgo ir kartu su draugu pėsti parėjo į Lietuvą. Vadinas, jis patyrės bėglys. Tačiau sumanymas liko neįgyvendintas.

Mūsų brigadoje dirbo Stasys Paškevičius, kilęs iš Kėdainių krašto. Su juo susitarėme greitai.

Kaip pabėgti? Zona seniai aptverta, yra bokštelių, apšvietimas – viskas pagal čekistų tvarką. Lyg tycia, dirbam zonoje, statome valgyklą. Dieinos gražios, gavome siuntinius, esame sotūs. Vieną dieną su Stasiu dejomė valgykloje grindis. Atvežė lentų – jas dedame, lyginame, stengiamės. Apsaugos viršininkas, vyr. leitenantas, aukštasis, rudas ir rauplėtas. Žiūrėjo, žiūrėjo į mūsų darbą, matyt, patiko. Pagyrė. Priėjės paklausė, ar nesutiktume idėti grindis jobute. Pažadėjo pavaldydimi. Reikės dirbtai ne darbo metu, sekmadienį už zonas. Sutinkame. Čia tai proga!

...Laisvė. Dabar tik pirmyn vakarų kryptimi! Kuo greičiau, kuo toliau nuo lagerio. Miškas bjaurus: krūmai, kupstai, nuolaužos, daug išvirtusių medžių. Kur galime, bėgame nugriuvusių medžių kamienais, šunims bus sunku sekti pėdomis.

Pavakarys. Bėgame jau kokias 5–6 valandas. Vieškelis. Juo, matyt, važinėja mašinos. Labai atsargiai šiek tiek pacainame vieškeliu – ir vėl į mišką. Temstant išlendame iš miško. Laukuose javai jau dideli. Kažkur loja šunys, aišku, netoli kaimas. Naktis. Pirma naktis taigoje. Sukrentame ant samanų, prisispaudžia-

me vienąs prie kito, kaip kalėjimo kamerioje. Taip šilčiau. ...Mūs stumė jėga – tik pirmyn iš pirmyn! Trečią ar ketvirtą dieną priėjome nedidelę upę. Paupiaiš driekėsi laukai, buvo matyti kaimai. Nušrenclėme, jog tai Kama. Betgi ējonne į vakarus, tai Kama turėjo būti rytuose. Na, nieko, vėl į taigą, vėl į vakarus. Alkio nejautėme, nuovargiotai pat. Rasdavome ryškai geltonų saldžių uogų, privalgydavome iki soties. Ugnes prasimana į labai pačiamu būdu; radome nesupuvusį kelmą, švariai ji nuvalėme, nukirtome medelį, nutašėme lentele. Turėjome gabalėlių vatos. Ją labai standžiai susukome į ritinuką ir tol try-

naktimis miegu šakose. Tai-ga nyki. Paukščių, ir tu mažai. Nei vilkų, nei mešku...

Prabėgo trys savaitės. Ei-nu vienas. Pastebiu nutašytus medžius. Prasidėjo kitos bėdos. Pirmiausia – utėlės. Ant kojų ir viso kūno iškilo šun-votės. Juk visą laiką esu šlapias ir sušalęs. Išėjės prie upės radau valtelę ir perplaukiau į kitą pusę. Už kaimo pasėliai. Žiūriu – žirniai. Tai laime! Prinokę. Prisiskyniau jų, pri-kimšau užančius. Vidury lauko augo medis, aplink jį – žolytė. Nusaviai batus ir išsi-tiesiau prieš Saulutę. Užsnū-dau. Staiga girdžiu: “Ei, bjau-rybe, užmušiu”. Pašokau, į mane bėga toks dėdė, dvimet-rį basli iškėlęs. Nebuvo kada

Aloyzas Rupainis su teveliais, žmona ir seserimis Vorkutoje 1956 m.

nėme lentele v. at a ant kelmo, kol pasmirdo degėsias ir pa-sirodė dūmelis. Vatą praplē-sėme ir įpūtėm į žarijelę. Iš jos įkūrėmė ugnį. Penktą die-ną priėjome nedidelį upelį ir kaimą. Priskasė me bulvių ir vėl – gilyn į taigą. Buvo darvie-na baisi rykštė – tai “moškos” Visi, kas buvo ta igoje, žino, kas tai yra. Kiek jos mūsų krauso pagadino!

Miškas pamažu retėjo ir mes išėjome į pelkes. Jos vedė tiesiai į vakarus. Jau einame šeštą dieną, o geleži nkelio – ne kvapo. Jis buvo mūsų kelionės tikslas. Atsivėrė didelė žalia pelkė. Vandenyje plau-koja tik samanų salelės. Saulė leidžiantis pasiekėme tvir-tą žemę. Kelionėje jau šešios dienos. Priėjome nedidelį upelį, o paupyje – kaimelis, la-bai panašus į nesenai matytą-jį. Kaimas tarsi išmiręs, tylu. Gulime pamirkėje ir laukia-me. Staiga pamatome iš kai-melio išeinančią moterį ir gal 10 metų mergaitę. Nuspren-dėme eiti į užkalbinti. Pa-siunčiau Stasi. Pasirodo, tai buvo ne moteris, o vyras. Jis, supratęs, koks “svečias”, prie jo priėjo, sušuko: “Olia, bėglys, šauk žmones!” Ir šoko ant Stasio. Abu vyrai susigrūmė. Bė-gaujam pagelbėti, tačiau greit sujudo visas kaimas ir aš ap-sisukęs nėriau atgal į mišką.

Vėl einu į vakarus. Dabar jau vienas. Kelionei turiu dar delno dydžio lašinių gabaliuką ir tai visas maistas. Dar gelbsti uogos. Dienomis einu,

galvoti, puoliau ant jo kaip žvėris. Baslys lūžo. Išsigan-dės užpuolikas nubėgo. Bai-su, kad visas kaimas nepultu manęs gaudyti. Sugriebiau sa-vovo skudurus ir – tolyn. Tik miške mano išsigelbėjimas.

Priėjau Kudymkarą. Ap-eiti negaliu, nes teka didoka upė. Pavakare nusprenžiau eiti per tiltą. Tipiškas rusiškas miestelis: mediniai namai, jokiogrindinio, jokių šaligatvių, sulūžusios lentinės tvoros ir purvas. Priėjau tiltą. Girdžiu: “Kur eini, vyruti, sėsk, pave-šiu”. Atsisėdau vežimo gale, važiuojam. Apie kilometrą važiuojame, toliau vyriškis suka į dešinę. Man ne pakeiliui, man reikia į vakarus, į Lietuvą, pas draugus, pas ma-mą. Nulipau nuo vežimo ir – pirmyn! Atsirado nauja bėda, ant kojos kelio iškilo auglys. Jis didėjo ir jau buvo didumo sulig agurku. Vakarais, kai su-stodavau pailsėti, baisiai skaudėdavo. Naktyjau buvo šaltos. Kai reikėdavo keltis, skausmas būdavo dar didesnis.

Tą ryta švintant ėjau palei vieškelį. Pamačiau iš priekio atvažiuojančių mašinų švie-sas. Už kelių žingsnių nuo manęs viena jų sustojo. Iš kabino išlipo milicijos viršila ir paprašė parodyti dokumentus. Bėgti nuoju ašjau nebegalėjau, vospaejau. Priė milicininko diržo kabojonaganas. Taip baigėsi mano laisvės dienos.

**Parengta pagal
Aloyzo RUPAINIO
knygą „Šuolis į laisvę“**

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių

į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

(Tęsinys)

Petras Bingelis, g. 1930 m. (po mirties), partizanas, Alytaus aps. Alovės valsč. Daina-vos apyg. Dzūkų rinktinė Žaibo, Varpo būriai 1947–1951 m.

Kazimieras Vytautas Budri-kis, g. 1937 m., rėmėjas, Kretingos aps. Skuodo valsč. Žemaičių apyg. Kardo rinktinė Buganto būrys 1947–1952 m.

Genė Maldeikiene-Masiliū-naitė, g. 1930 m., ryšininkė, Panevėžio aps. Ramygalos valsč. Výčio apyg. 1946–1948 m.

Aldona Mikulevičienė-Gied-raitytė, g. 1948 m., pogr. spau-dos platintoja, Kaunas, 1973–1990 m.

Antanas Petraitis, g. 1930 m., rėmėjas, Prienų aps. ir valsč. 1946–1949 m.

Liudvikas Petrusevičius, g. 1927 m. (po mirties), par-tizanas, Kretingos aps. Skudo valsč. Žemaičių apyg. Kar-do rinktinė Margio būrys 1949–1952 m.

Sigitas Juozapas Randis, g. 1949 m., pogr. spaudos platintojas, kitokiais būdais ko-vojės už Lietuvos nepriklausomybę, Kaunas, 1972–1990 m.

Antanas Šernius, g. 1904 m. (po mirties), atsargos karinin-kas, šaulys, Kretingos aps. Salantų valsč. 1924–1945 m.

Vanda Šešelgienė-Stumbry-tė, g. 1929 m., ryšininkė, Ro-kiškio aps. ir valsč. 1944–1946 m.

Tadas Algimantas Šidiškis, g. 1940 m., kitokiais būdais kovo-je už Lietuvos nepri-klausomybę, Kaunas, 1956–1990 m.

Pranas Širvinskis, g. 1902 m. (po mirties), ryšininkas, Šiaulių aps. Kuršėnų valsč. Pata-šono būrys 1946–1952 m.

Augustas Trinkūnas, g. 1930 m., ryšininkas, Utenos aps. Kuktiškių valsč. Vytauto apyg. Laisvūno, Dagio būriai 1944–1949 m.

(Bus daugiau)

Atsiliepimus apie šiuos pretendentus galite siųsti adresu: Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijai, Gedimino pr. 40/1, LT-01110 Vilnius. Teirautis tel. (8 5) 231 4157.

Komisijos pastaba. Sąrašas skelbiamas remiantis Pasipriešinimo dalyvių (rezisten-tų) teisių komisijos darbo reg-lamento 8 punktu: “Preten-dentai į Kario savanorio ar Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiami spaudoje”.

Patikslinimas

Pirmoje straipsnio “Tėvynės ilgesio spalvos” dalyje (Nr.40) publikuotoje nuotrakoje – Aloyzas Rupainis su draugu (pavardė nežinoma).

2009 m. lapkričio 13 d.

Justinas Garšva

1924 m. gimė ir augo Raseinių aps. Girkalnio valsč. Pamituvio kaimė. 1942 m. savanoriu įstojo į pogrindinės Lietuvos laisvės armijos (LLA) gretas, tapo kovotoju prieš okupantus iš Rytų ar Vakarų. 1944 m. įstojo į Lietuvos vietinės rinktinės 309 batalioną Seredžiaus valsčiuje. Vokiečiams išformavus rinktinę, su ginklu grįžo namo. Grįžus sovietų okupantui 1944 m. rugpjūtį įstojo į Kęstučio apygardos Vaidoto rinktinės Žebenkštės

būri, tapo partizanu Maratonu. Dalyvavo mūšiuose Vozbutų k. ir kitur.

Vadų išleistas legalizavosi, mokėsi ir baigė Pieno pramonės technikumą. 1947 m. suimtas, nuteistas ir išvežtas į lagerius. Dalyvavo Norilsko kalinių sukilime.

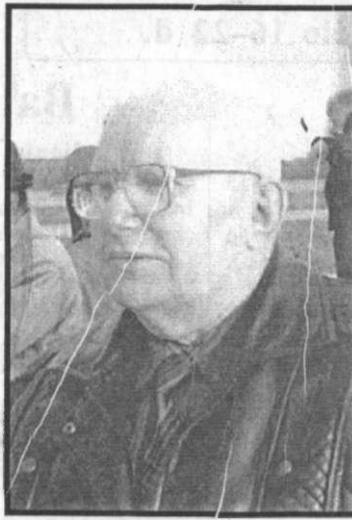
Apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu, suteiktas kario savanorio statusas.

Palaidotas Veliuonos kapinėse.

Užjaučiame gimines ir artimuosius.

LLKS Tauro apygarda

Pro memoria

ILSĖKITES RAMYBĖJE

Algimantas Jonas Petronis
1939–2009

Gimė Vinkšnių k., Biržų r., pasitirthinėje šeimoje. Tėvas dirbo seniūnu, už tai 1945 m. buvo įkalintas. 1949 m. Algimantas su seserimi Aldona ir mama Emilia ištremti į Novosibirsko sr. Sužunsko r. Algimantas ganė kolūkio karkes, baigė 7 mokyklos klasės. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Tarnavo sovietiniame laivyno, išgijo elektriko specialybę. Iki pensijos dirbo elektro, su žmona Danute užaugino sūnų.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, sūnų ir artimuosius.

LPKTB Biržų skyrius

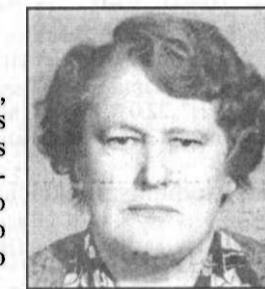
Gražina Jonelytė
1929–2009

Gimė Josiškio vienkiemyje, Troškūnų valsč., Panevėžio aps., ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Mansko rajoną. Gražina mokėsi gimnazijoje Panevėžyje ir tremties išvengė. Likusi viena slapstėsi pas svetimius žmones. Vėliau persikelė į Klaipėdą. Prasidėjus Atgimimui išsiliejo į Sajūdžio veiklą. Dainavo Panevėžio buvusių politinių kalinių ir tremtinių chore „Likimai“.

Palaidota Panevėžio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame seserį, broli, gimines ir artimuosius.

Panevėžio buvusių politinių kalinių ir tremtinių chore „Likimai“ vadovė ir nariai

Barbora Juškaitė
1929–2009

Gimė Kurmaičių k., Kretingos r., ūkininkų šeimoje, auginusioje septynis vaikus. 1949 m. su mama ir seserimis ištremta į Krasnojarsko kr., po ketverių metų persikelė į Irkutsko sr. Dirbo žemės ir miško darbus. 1957 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kretingoje, dirbo Palangoje.

Palaidota Kretingos kapinėse.

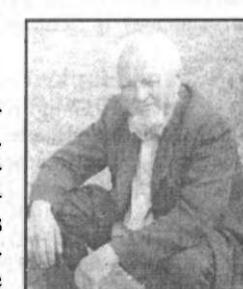
Nuoširdžiai užjaučiame seseris, broli ir gimines.

LPKTS Kretingos filialas

Kazimiera Vilkaitė-Grigonienė
1928–2009

Gyveno Išlauže, Prienų r. 1946 m. su vyrų ir jo tėvais buvo ištremta į Sibirą – Irkutsko sr. Znamenkos kaimą. Jų devynių mėnesių dukteriai buvo leista likti pas senelius Lietuvoje. Paaugusių dukrelė dėdė nuvežė į Sibirą pas tėvus. Iš Sibiro šeima grįžo 1957 metais, bet savuose namuose gyventi neleido. Kazimiera 2001 m. palaidojovyrą, patyré daug likimo smūgių, tačiau visą gyvenimą buvo principinga ir pasiaukojanti lietuvių, mylanti gamtos grožį. Grionių sodyba buvo pripažinta pavyzdine Prienų rajone.

LPKTS Prienų filialas

Kazimieras Žaldokas
1938–2009

Gimė Utėnų k., Smilgių valsč., Panevėžio aps., gausioje valstiečių šeimoje. Mokėsi Smilgių mokykloje, vėliau Panevėžio žemės ūkio ir melioracijos technikume. 1956 m. trečiakursis K. Žaldokas buvo areštotas ir nuteistas už antisovietinę veiklą vieneriems metams. Bausmė atliko Mordovijos Potmos lageryje. Antro kartą buvo kalinamas 1982–1984 metais Vilniaus griežto rezimo kalėjime už SSSR vėliavos išniekinimą. Kazimieras turėjo literatūrinį gabumą, kurių satyrinius kupletus.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Pakruojo filialas

Kam rūpi lietuvių tremties paveldas

(atkelta iš 3 psl.)

Šiemet bendriją nesulaukė nė dalinės paramos. O juک praleisti metai – tai dešimtys prarastų kapinių. Taip pat „Lemtis“ buvo nušalinta nuo Kultūros ministerijos programos rengimo. Kartu ministreria neteko esminiu, daug mečių bendrijos rinktų duomenų.

Žinome, jog Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT) jau ketverius metus renegiajaunimo ekspedicijas „Misija Sibiras“. Tai puikus projektas, tačiau nesant tremties paveldo objekty priežiūros metodiką ir prioritetą, neaiškus šių ekspedicijų tikslas.

„Jaunų žmonių dalyvavimas ekspedicijose ir aktyvi reklama sujudina dalį mūsų visuomenės, jaunimą priverčia atsisukti į mūsų tautos istoriją. Jie lietuvių tremtinių kapinėse rauna žolę, kerta krūmus ir medžius, bet žolę ir krūmai greitai atželia, medžiai užauga, o išvalytos kapinės yra paskaita veltiniams gyventojams laidotis savuosius, – teigama minėtoje „Lemtis“ parengtoje programoje. – „Misija Sibiras“ per ketverius metus neišugdė savų lyderių, nesuvokė tremties paveldo esmės ir jo išsaugojimo prasmės.“

„Lemtis“ siūlo nuveikti konkretius darbus. Pirmiausia – bendra darbauti su vietinės valdžios atstovais, pasirašyti sutartis, abipusius įsipareigojimus, kad būtų išsaugoti lietuvių tremtinių kapai iš kapaviečių teritorijos. Taip pat būtina aptverti kapavietes, atstatyti, restauruoti arba palikti natūraliai su nykti kryžius, antkapius ir tvoreles, atnaujinti užrašus ant kryžių.

Štai ir viskas. Ar tai daug? Priklauso nuo mūsų noro išsaugoti unikalų nacionalinį lietuvių tremties paveldą.

Jolita NAVICKIENĖ

Užjaučiame

Mirus Laisvės kovotojui **Justinui GARŠVAI**, nuoširdžiai užjaučiame žmoną, dukters ir sūnaus šeimas.

LLAKRS

Gerbiami skaitytojai, Latvijos Tukumso muziejus rengia parodą, kurioje bus eksponuojamas lietuvių tremtinių, kaip spėjama, mokytojos Gražinos Gaidienės (1911–1989) atvirukas ant beržo tošies, dovanotas likimo draugei latvei Sofijai Milda Melderei. Latvijos muziejinių labai norėtų daugiau sužinoti apie šio atviruko autorę, jos likimą, ir, jei būtų įmanoma, eksponuoti bent vieną jos fotografiją.

LGGRCT Genocido aukų muziejus, siekdamas pagelbėti kolegoms iš Latvijos, prašo atsiliepti pažinojusiuius Gražiną Gaidienę, galinčius suteikti apie ją žinių ir turinčius iškairomių tremties ar vėlesnių laikų jos fotografijų. Mūsų adresas: Aukų g. 2A, LT-01113 Vilnius, tel. (8 5) 249 8155; el. paštas: muziejus@genocid.lt.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214 Indeksas 0117. El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt> Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440, Nr. LT18 70440600 0425 8365. Spaustino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai Offsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 3530. Užs. Nr.

Skelbimai

Lapkričio 13 d. (penktadienį) 13 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) įvyks atminimo valanda „In memoriam tremtiniams“. Prisiminimais apie tremtinių palaikų pergabėniam iš Igarkos į Lietuvą ir palaidojimą dalinsis 1-osios ekspedicijos vadovas Vytautas Putna. Bus rodoma jo sukurtas videofilmas „Ilgas grįžimo kelias iš Sibiro į gimtąją žemę“. Koncertuose „Kauno senorai“.

Bus galima išgyti V. Putnos knygą „O m. es ar sugrįsim...“ Maloniai kviečiame dalyvauti. Renginio globėja LR Seimo narė V. V. Margevičienė.

Lapkričio 15 d. (sekmadienį) įvykys Telšių choro „Tremties aidai“ 20-mečio paminėjimo šventė. **12 val.** šv. Mišios Telšių katedroje. Kartu pasimelsime už Anapilin išėjusį choro vadovą ir choristus. **13.30 val.** šventinis koncertas Telšių Žemaitės dramos teatro salėje. Maloniai kviečiame dalyvauti.

Lapkričio 21 d. (šeštadienį) 12 val. Vilkaviškio parapijos salėje įvyks visuotinės LPKTS Vilkaviškio filialo narių susirinkimas. Registracija nuo **11 val.** Galėsite sumokėti nario mokesčių, išgyti knygą, užsiprenumeruoti „Tremtinį“, aplankyti parodėlę. Koncertuose Kalvarijos buvusių tremtinių choras.

Lapkričio 22 d. (sekmadienį) 13 val. Telšių savivaldybės salėje įvyks LPKTS Telšių filialo ataskaitinis rinkinio susirinkimas.

Informuojame

Knygų tremties ir rezistencijos tematika bei naujas „Laisvės, kovų archyvo“ numerius galite išgyti LPKTS būstinės knygynelyje, Laisvės al. 39, bei Tremties ir rezistencijos muziejuje, Vytauto pr. 46, Kaune.

SL289

Redaktorė - Jolita Navickienė

Redakcija: Aušra Šuopytė,

Dalia Maciukevičienė,

Vesta Milerienė

Tremtinys